

Regeringens proposition

1978/79: 19

om hälsoundersökning av sjöfolk;

beslutad den 26 oktober 1978.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga det förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLA ULLSTEN

ANITHA BONDESTAM

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås vissa ändringar i mönstringsförordningens bestämmelser om hälsoundersökning av sjöfolk. Det nuvarande begreppet sjömansläkare avskaffas. I stället för två typer av läkarundersökningar med olika giltighetstid för läkarintygen införs ett enhetligt system med läkarundersökning vartannat år. Ungdomar under 18 år skall — bl. a. till följd av krav i en internationell konvention — läkarundersökas varje år. Det nuvarande kravet på en särskild årlig lungundersökning tas bort. Nya regler ges om läkares anmälan till myndighet, när läkaren finner att sjöman på grund av sitt hälsotillstånd är olämplig att utöva sjömansyrket.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 juli 1979.

Förslag till

Lag om ändring i förordningen (1961: 87) om registrering och mönstring av sjömän (mönstringsförordningen)

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1961: 87) om registrering och mönstring av sjömän (mönstringsförordningen)¹

dels att i 11, 33 och 52 §§ orden "Kungl. Maj:t" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 1, 4, 15, 37, 41, 43—49, 53, 54 §§ och rubriken närmast före 43 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Svensk sjöman, som är anställd å svenskt handelsfartyg med en netto-dräktighet av 20 registerton eller mera, skall vara inskriven som sjöman i register hos arbetsmarknadsstyrelsen (sjömansregistret). Inskrivning må ock eljest ske av svensk sjöman, som visar eller gör sannolikt att han är anställd eller skall vinna anställning å handelsfartyg.

Inskrivning skall ske hos mönstringsförrättare.

Arbetsmarknadsstyrelsen utser mönstringsförrättare inom riket efter samråd med sjöfartsverket. Mönstringsförrättare utom riket är svensk konsul som av ministern för utrikes ärendena förordnats därtill. Förteckning över de orter där mönstringsförrättare finnes skall intagas i publikationen "Underrättelser för sjöfarande".

Arbetsmarknadsstyrelsen utser mönstringsförrättare inom riket efter samråd med sjöfartsverket. Mönstringsförrättare utom riket är svensk utlandsmyndighet som chefen för utrikesdepartementet utsett därtill. Förteckning över de orter där mönstringsförrättare finnes skall intagas i publikationen "Underrättelser för sjöfarande".

4 §³

Inskrivning må icke ske av den, som på grund av sitt hälsotillstånd är förhindrad att taga anställning ombord på fartyg, ej heller av den för vilken påmönstringsförbud enligt 28 § gäller. Inskrivning av den, som icke uppnått myndig ålder, må ej ske utan att förmyndare lämnat tillstånd därtill.

Sjöman skall med intyg av sjömansläkare styrka, att hinder på grund av hans hälsotillstånd icke föreligger mot inskrivning.

Sjömansläkare utses i den ordning Kungl. Maj:t bestämmer.

Inskrivning må icke ske av den, som på grund av sitt hälsotillstånd är förhindrad att taga anställning ombord på fartyg, ej heller av den för vilken påmönstringsförbud enligt 28 § gäller. Inskrivning av den, som icke uppnått myndig ålder, må ej ske utan att vårdnadshavare lämnat tillstånd därtill.

Sjöman skall med läkarintyg styrka, att hinder på grund av hans hälsotillstånd icke föreligger mot inskrivning.

¹ Senaste lydelse av

33 § 1969: 572

52 § 1971: 677.

² Senaste lydelse 1969: 311.

³ Ändringen innebär bl. a. att tredje stycket upphävs.

Nuvarande lydelse

Vid mönstringstillfället skall sjömannen med intyg av sjömansläkare styrka, att hinder på grund av hans hälsotillstånd icke föreligger mot påmönstringen. Därest icke av läkarintyget framgår, att sjömannen inom ett år dessförinnan undergått lungundersökning, skall han förete särskilt intyg över sådan undersökning.

Läkarintyg, som företes vid påmönstring å fartyg med en bruttodräktighet av 200 registerton eller mera, skall vara utfärdat efter sådan grundlig undersökning som avses i 43 §.

*Föreslagen lydelse*15 §⁴

Vid mönstringstillfället skall sjömannen med läkarintyg styrka, att hinder på grund av hans hälsotillstånd icke föreligger mot påmönstringen.

37 §⁵

För svenskt handelsfartyg med en nettodräktighet av 20 registerton eller mera, för vilket sjömansrolla, som i 34 § sägs, ej utfärdas och vilket icke utgår allenast på lustresa eller annan tillfällig resa, skall befälhavaren upprätta *manskapsförteckning*. Sådan förteckning skall innehålla uppgifter om fartyget samt dess redare, befälhavare och besättning. Av förteckningen skall framgå, att föreskrivna krav i fråga om befälets behörighet samt fordringarna enligt 6 kap. 1 § kungörelsen den 19 november 1965 (nr 908) med tillämpningsföreskrifter till lagen den 19 november 1965 (nr 719) om säkerheten på fartyg i fråga om syn- och hörsel förmåga hos den, som nyttjas såsom utkiksman eller rorsman, äro uppfyllda. Manskapsförteckning gäller under fartygets seglationstid, dock under högst ett år från upprättandet.

För svenskt handelsfartyg med en nettodräktighet av 20 registerton eller mera, för vilket sjömansrolla, som i 34 § sägs, ej utfärdas och vilket icke utgår allenast på lustresa eller annan tillfällig resa, skall befälhavaren upprätta *manskapsförteckning*. Sådan förteckning skall innehålla uppgifter om fartyget samt dess redare, befälhavare och besättning. Av förteckningen skall framgå, att föreskrivna krav i fråga om befälets behörighet samt fordringarna enligt 6 kap. 1 § förordningen (1965: 908) om säkerheten på fartyg i fråga om syn- och hörsel förmåga hos den, som nyttjas såsom utkiksman eller rorsman, äro uppfyllda. Manskapsförteckning gäller under fartygets seglationstid, dock under högst ett år från upprättandet.

Manskapsförteckning skall upprättas i två exemplar och godkännas av mönstringsförrättare. Ena exemplaret av förteckningen skall finnas ombord å fartyget och det andra förvaras vid sjömansregistret.

⁴ Ändringen innebär bl. a. att andra stycket upphävs.

⁵ Senaste lydelse 1969: 311.

Nuvarande lydelse

För svenskt fartyg, som enligt gällande passagerarfartygscertifikat må nyttjas till passagerares befordran i kustfart eller vid sträcktare fart, må ej utfärdas årspass, med mindre fartyget är försett med giltig sjömansrulla.

Svenskt fartyg av den beskaf-
fenhet, att det skall antecknas i
fartygsregistret, må icke tullklare-
ras för avgång till utrikes ort, med
mindre fartyget är försett med giltig
sjömansrulla.

För fartyg, som avses i 37 §
första stycket, må ej utfärdas års-
pass, med mindre manskapsför-
teckning upprättats för fartyget.

Läkarkontroll av sjömän

Sjöman bör minst en gång vart-
annat år genomgå grundlig läkar-
undersökning av sjömansläkare.
Över sådan undersökning skall ut-
färdas särskilt intyg.

Föreslagen lydelse

41 §⁶

Svenskt handelsfartyg med en
nettodräktighet av 20 registerton
eller mera samt svenskt handels-
fartyg där påmönstring skett en-
ligt 13 § må icke tullklaras för
avgång till utrikes ort, med mindre
fartyget är försett med giltig sjö-
mansrulla.

Hälsundersökning av sjömän

43 §

Sjöman som enligt 12 § är skyl-
dig att mönstra skall minst en gång
vartannat år genomgå läkarunder-
sökning. Detsamma gäller för den
som påmönstras enligt 13 § och
har befattning ombord.

Har sjömannen ej fyllt 18 år
skall han undergå läkarundersök-
ning varje år.

Över läkarundersökning skall
utfärdas särskilt intyg.

44 §⁷

Läkarintyg må ej godtagas för
ändamål som i 4 och 15 §§ sägs,
om längre tid än tre månader för-
flutit från utfärdandet. Särskilt
läkarintyg enligt 43 § må dock
godtagas intill två år från utfär-
dandet, därest icke intygets giltig-
het särskilt begränsats. Om särskilt
villkor för sjöman att hava under-
gått lungundersökning stadgas i
15 §.

Läkarintyg må ej godtagas för
ändamål som i 4 och 15 §§ sägs,
om längre tid än två år förflutit
från utfärdandet eller, i fråga om
sjöman som ej fyllt 18 år, ett år
från utfärdandet. Om tiden för in-
tygets giltighet utgår medan far-
tyget är till sjöss eller i hamn där
läkare med behörighet att utfärda
intyg ej finnes, skall befälhavaren
se till att sjöman som avses i 43 §

⁶ Senaste lydelse 1968: 444. Ändringen innebär bl. a. att första och tredje styckena upphävs.

⁷ Senaste lydelse 1968: 444.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

genomgår läkarundersökning i första hamn där så kan ske.

Enligt de närmare anvisningar, som socialstyrelsen utfärdar, skall mönstringsförrättare i samband med påmönstring begära, att sjöman företer intyg, som utfärdats inom kortare tid än i första stycket sägs, om det finnes påkallat av sjukdom eller olycksfall, som drabbat sjömannen efter den senast undergångna läkarundersökningen.

45 §⁸

Finner *sjömansläkare* vid undersökning av sjöman, att sjömannen på grund av sitt hälsotillstånd är olämplig att utöva sjömansyrket, *åligger det läkaren att ofördröjligen göra anmälan därom till sjömansnämnden.* Sådan anmälan må, om så finnes lämpligen kunna ske, begränsas att gälla yrkesutövning i viss befattning eller i viss fart.

Finner *läkare* vid undersökning av sjöman, att sjömannen på grund av sitt hälsotillstånd är olämplig att utöva sjömansyrket, *bör läkaren göra anmälan därom till sjöfartsverket.* Sådan anmälan må, om så finnes lämpligen kunna ske, begränsas att gälla yrkesutövning i viss befattning eller i viss fart.

46 §⁹

När anmälan enligt 45 § göres, skall sjömannen genom läkarens försorg utan dröjsmål underrättas därom. Sjömannen äger, om han anser anmälan sakna fog, påkalla socialstyrelsens prövning av de omständigheter, på vilka anmälan grundats. Om utgången av prövningen skall styrelsen skyndsamt underrätta sjömannen. Mot socialstyrelsens beslut får talan icke föras.

Finner socialstyrelsen vid prövning enligt första stycket att anmälan icke bort göras, skall besked därom genast tillställas *sjömansnämnden.*

Finner socialstyrelsen vid prövning enligt första stycket att anmälan icke bort göras, skall besked därom genast tillställas *sjöfartsverket.*

47 §¹⁰

Har anmälan enligt 45 § eller besked enligt 46 § andra stycket inkommit till *sjömansnämnden*, skall *nämnden* snarast möjligt tillställa sjömansförmedlingarna och mönstringsförrättarna inom riket underrättelse därom. Sådan underrättelse skall jämväl, *i den utsträckning som finnes påkallad*, tillställas mönstringsförrättarna utom riket.

Har anmälan enligt 45 § eller besked enligt 46 § andra stycket inkommit till *sjöfartsverket*, skall *verket* snarast möjligt tillställa sjömansförmedlingarna och mönstringsförrättarna inom riket underrättelse därom. Sådan underrättelse skall jämväl tillställas mönstringsförrättarna utom riket.

⁸ Senaste lydelse 1969: 311.

⁹ Senaste lydelse 1969: 311.

¹⁰ Senaste lydelse 1969: 311.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

48 §¹¹

Företer sjöman, som till följd av *sjömansläkares* anmälan varit förhindrad att taga anställning å fartyg, i samband med inskrivning i sjömansregistret eller påmönstring *intyg från sjömansläkare*, att sjömannens hälsotillstånd icke längre utgör hinder mot hans anställning ombord å fartyg, åligger det den som verkställer inskrivningen eller påmönstringen att genast giva *sjömansnämnden* meddelande därom. Det åligger därvid *nämnden* att utan dröjsmål underrätta de sjömansförmedlingar och mönstringsförrättare, som blivit underrättade om hindret, att detsamma upphört.

Företer sjöman, som till följd av *läkares* anmälan varit förhindrad att taga anställning å fartyg, i samband med inskrivning i sjömansregistret eller påmönstring *läkarintyg*, att sjömannens hälsotillstånd icke längre utgör hinder mot hans anställning ombord å fartyg, åligger det den som verkställer inskrivningen eller påmönstringen att genast giva *sjöfartsverket* meddelande därom. Det åligger därvid *verket* att utan dröjsmål underrätta de sjömansförmedlingar och mönstringsförrättare, som blivit underrättade om hindret, att detsamma upphört.

49 §¹²

Närmare föreskrifter om läkarintyg enligt denna förordning meddelas särskilt. Angående anmälan som avses i 45 § meddelas erforderliga anvisningar av socialstyrelsen i samråd med sjöfartsverket.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om läkarundersökning av sjömän och om läkarintyg.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva eller för visst fall medge undantag från denna förordning i frågor som avses i första stycket.

53 §¹³

Närmare föreskrifter för tillämpningen av 7 och 8 §§ meddelas av arbetsmarknadsstyrelsen efter samråd med *centrala folkbokförings- och uppborädsnämnden*.

Närmare föreskrifter för *verkställigheten* av 7 och 8 §§ meddelas av arbetsmarknadsstyrelsen efter samråd med *riksskatteverket*.

Närmare föreskrifter i övrigt angående inskrivningen och mönstringen av sjömän meddelas av sjöfartsverket efter samråd med arbetsmarknadsstyrelsen. Sjöfartsverket har därvid att fastställa formulär till sjöfartsbok, sjömansrulla och mönstringsbevis samt manskapsförteckning jämte tillhörande rapport.

I fråga om den verksamhet, som enligt denna förordning ankommer på *svensk konsul*, skola föreskrifterna utfärdas i samråd med

I fråga om den verksamhet, som enligt denna förordning ankommer på *mönstringsbehörig utlandsmyndighet*, skola föreskrifterna utfär-

¹¹ Senaste lydelse 1969: 311.

¹² Senaste lydelse 1969: 311.

¹³ Senaste lydelse 1969: 311.

Nuvarande lydelse
utrikesdepartementet.

Föreslagen lydelse
das *efter* samråd med utrikesde-
partementet.

54 §¹⁴

Fartygs befälhavare, som i strid mot bestämmelserna i denna förordning låter sjöman tillträda befattning eller anställning på fartyg utan påmönstring eller frånträda befattning utan avmönstring eller som underlåter att föranstalta om avmönstring, när fartygets sjömansrulla upphört att gälla, dömes till böter.

Till böter dömes ock befälhavare, vilken underlåter att fullgöra vad som enligt 37—39 §§ åligger honom eller vilken, utan att sådant fall föreligger som i första stycket avses, i strid mot 1 § låter sjöman tillträda befattning eller anställning på fartyg utan att sjömannen är inskriven i sjömansregistret.

Till böter dömes ock befälhavare, vilken underlåter att fullgöra vad som enligt 37—39 §§ och 44 § första stycket åligger honom eller vilken, utan att sådant fall föreligger som i första stycket avses, i strid mot 1 § låter sjöman tillträda befattning eller anställning på fartyg utan att sjömannen är inskriven i sjömansregistret.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1979.

Läkarintyg som har utfärdats före ikraftträdandet gäller fortfarande i enlighet med äldre bestämmelser.

¹⁴ Senaste lydelse 1973: 287.

Utdrag

KOMMUNIKATIONSDEPARTEMENTET PROTOKOLL

vid regeringssammanträde

1978-10-26

Närvarande: statsministern Ullsten, ordförande, och statsråden Sven Romanus, Mundebo Wikström, Friggebo, Wirtén, Huss, Rodhe, Wahlberg, Hansson, Enlund, Lindahl, Winther, De Geer, Cars, Gabriel Romanus, Tham, Bondestam

Föredragande: statsrådet Bondestam

Proposition om hälsoundersökning av sjöfolk

Sjömansyrket har under alla tider ansetts vara förenat med speciella hälsorisker. Det har därför ställts vissa medicinska krav på personer som skall tjänstgöra till sjöss. För att uppfylla dessa krav skall sjöman enligt de regler som f. n. gäller i Sverige förete intyg av sjömansläkare att han inte på grund av sitt hälsotillstånd är förhindrad att tjänstgöra ombord.

I skrivelse till chefen för kommunikationsdepartementet i augusti 1970 påtalade socialstyrelsen och sjöfartsverket vissa förhållanden som rörde hälsokontrollen av sjöfolk. Socialstyrelsen har härefter i skrivelse till regeringen i augusti 1976 föreslagit vissa åtgärder för att komma till rätta med brister i det nuvarande sjömansläkarsystemet. Därvid aktualiserades bl. a. ett av socialstyrelsens översynsutredning väckt förslag om ett allmänt bemyndigande för offentligt anställda läkare i öppen vård och företagsläkare inom sjöfartsnäringen att vara sjömansläkare.

Under åren 1976 och 1977 har reglerna i det nuvarande sjömansläkarsystemet setts över. Arbetet har bedrivits vid sammanträden och andra överläggningar mellan företrädare för kommunikationsdepartementet, utrikesdepartementet, socialdepartementet, socialstyrelsen, sjöfartsverket, sjömansnämnden, arbetsmarknadsstyrelsen, Landstingsförbundet, Rederiföreningen för mindre fartyg, Svenska maskinfälsförbundet, Svenska sjöfolksförbundet, Sveriges fartygsbefälsförening och Sveriges redareförening. Dessutom har ett antal sjömansläkare deltagit i överläggningarna. Under arbetet har huvudsaklig enighet uppnåtts om vissa ändringar i reglerna om hälsoundersökning av sjöfolk.

I det följande lämnar jag en redogörelse för gällande bestämmelser och resultatet av översynsarbetet.

Gällande bestämmelser om hälsoundersökning av sjömän finns huvudsakligen i förordningen (1961: 87) om re-

gistrering och mönstring av sjömän (mönstringsförordningen) (ändrad senast 1973: 287), kungörelsen (1970: 160) om läkarintyg för sjöfolk och kungl. brev den 12 maj 1961 angående bestämmelser om antagande av sjömansläkare m. m.

De grundläggande reglerna om hälsundersökning av sjömän finns i 43—49 §§ mönstringsförordningen. Bestämmelser om sjömansläkare, läkarintyg och sjömans hälsotillstånd finns också i 4, 14 och 15 §§ förordningen. Reglerna innebär i korthet följande.

För att sjöman skall bli inskriven i sjömansregistret eller få påmönstra fartyg måste han med intyg av sjömansläkare styrka att hinder inte föreligger härför på grund av hans hälsotillstånd. Sjömannen skall vid påmönstring visa särskilt intyg om genomgången lungundersökning, om det inte av läkarintyget framgår att han inom ett år dessförinnan har undergått sådan undersökning. Enligt 43 § bör sjöman minst en gång vart annat år genomgå grundlig läkarundersökning av sjömansläkare. I 44 § ges regler om läkarintygs giltighetstid. Läkarintyg får inte godtas vid inskrivning i sjömansregistret eller vid påmönstring, om längre tid än tre månader har förflutit från utfärdandet. Intyg som har utfärdats efter grundlig läkarundersökning enligt 43 § får dock godtas intill två år från utfärdandet. Finner sjömansläkare att sjöman på grund av sitt hälsotillstånd är olämplig att utöva sjömansyrket, skall han enligt 45 § anmäla det till sjömansnämnden. Sjömannen skall underrättas om sådan anmälan. Han kan begära att socialstyrelsen prövar ärendet. När sjömansnämnden har fått anmälan från läkare skall den snarast underrätta sjömansförmedlingarna och mönstringsförrättarna. Motsvarande underrettelser till nämnden, sjömansförmedlingar och mönstringsförrättare skall ske när tidigare avstängd sjöman företer läkarintyg om att hans hälsotillstånd inte längre utgör hinder för anställning ombord på fartyg.

I kungörelsen om läkarintyg för sjöfolk anges bl. a. vad som anses som tillräcklig syn- och hörsselförmåga när läkarintyg utfärdas. Sjöfartsverket får efter samråd med socialstyrelsen medge undantag från fordringarna på syn- och hörsselförmåga. Närmare föreskrifter om läkarundersökning som ligger till grund för läkarintyg meddelas av socialstyrelsen, som också fastställer formulär för läkarintyg. Vidare finns i kungörelsen regler om bl. a. förvaring av läkarintyg och om ersättning för läkarundersökning.

I brevet angående bestämmelser om antagande av sjömansläkare m. m. bemyndigades dåvarande medicinalstyrelsen dels att utse sjömansläkare i Sverige, dels att godta i utländsk hamn verksam läkare att utom riket utfärda sådana läkarintyg som enligt mönstringsförordningen skall utfärdas av sjömansläkare. Sjömansläkare bör ha förvärvat erfarenhet av sjöfolks arbetsförhållanden.

Fordringar på tillräcklig syn- och hörsselförmåga m. m. finns också i 6 § sjöbefälskungörelsen (1960: 487, ändrad senast 1978: 206) och

6 kap. 1 § förordningen (1965: 908) om säkerheten på fartyg (omtryckt 1978: 346).

Närmare bestämmelser om läkarundersökningens omfattning finns i medicinalstyrelsens cirkulär den 25 september 1961 med anvisningar för sjömansläkare.

Socialstyrelsen och sjöfartsverket konstaterade i den gemensamma skrivelsen i augusti 1970 att det efter den 1 januari 1970 hade uppkommit vissa svårigheter att få läkarundersökningar av sjömän utförda av sjömansläkare som var landstingsanställda tjänsteläkare. Detta hade i sin tur fört med sig förseningar och förlängda hamnuppehåll med därav föranledda kostnader. Även sjömännen drabbades av den uppkomna situationen genom att de måste vänta oskäligt länge eller resa till avlägsna orter för att få läkarintyg. För att förbättra förhållandena hade socialstyrelsen dels försöksvis medgett att intyg som utfärdats av godtagen utländsk läkare fick gälla även för påmönstring i svensk hamn, dels hemställt att Landstingsförbundet skulle rekommendera sina medlemmar att vidta åtgärder för att underlätta genomförandet av hälsoundersökningar för sjöfolk. Socialstyrelsen och sjöfartsverket hoppades att dessa åtgärder skulle förbättra situationen men befarade att vissa svårigheter ändå kunde komma att bestå.

Socialstyrelsen framhöll i skrivelsen i augusti 1976 att det var nödvändigt att se över hela det sjöfartsmedicinska området i syfte att få till stånd en utvidgad hälsokontroll för alla anställda inom sjöfartsnäringen. De principer som gäller för modern företagshälsovård borde därvid eftersträvas. Dessa frågor borde enligt styrelsen diskuteras i samband med förslag till ny lagstiftning om mönstring av sjömän. Socialstyrelsens översynsutredning hade kommit fram till att vissa brister redan nu kunde avhjälpas. Förslagen finns i en promemoria dagtecknad den 17 juni 1976.

I promemorian påtalades de svårigheter att rekrytera sjömansläkare som rått under de senaste åren och de betydande olägenheter detta medfört för rederier och sjömän. Översynsutredningen ansåg att det inte behövs någon specialläkarkår för undersökning och utfärdande av läkarintyg för sjöfolk. Utredningen föreslog därför att offentligt anställda läkare i öppen vård och företagsläkare inom sjöfartsnäringen skulle ges ett allmänt bemyndigande att vara sjömansläkare.

I en gemensam framställning till chefen för kommunikationsdepartementet i april 1978 hemställde arbetsmarknadsstyrelsen och sjöfartsverket att regeringen skulle låta se över reglerna om mönstring och registrering av sjöfolk. Framställningen har remissbehandlats och bereds f. n. inom regeringskansliet.

Vid de överläggningar som under åren 1976 och 1977 har ägt rum mellan företrädare för berörda myndigheter och organisationer har det redan från början rått enighet om behovet av ändringar i fråga om

hälsundersökningar av sjöfolk. Arbetet har resulterat i förslag till ändringar i mönstringsförordningen och förslag till en författning, som skall ersätta såväl kungörelsen om läkarintyg för sjöfolk som det kungl. brevet den 12 maj 1961 angående bestämmelser om antagande av sjömansläkare m. m. Vidare har socialstyrelsen utarbetat förslag till en ny kungörelse med föreskrifter om hälsundersökning av sjöman, som mer i detalj reglerar undersökningens omfattning och inriktning. Jag övergår nu till att redovisa huvuddragen av översynsarbetet.

Såsom har framgått av min redogörelse för nuvarande bestämmelser får läkarintyg inte godtas under längre tid än tre månader från utfärdandet, om inte sjömannen har genomgått en grundlig läkarundersökning enligt 43 § mönstringsförordningen. Läkarintyg efter grundlig undersökning får godtas intill två år från utfärdandet, om inte intygets giltighet särskilt har begränsats. Kritik har framförts mot systemet med läkarintyg med olika lång giltighetstid och enighet föreligger om att det i fortsättningen bör finnas endast ett system med läkarundersökning minst en gång vartannat år. Intygen föreslås således gälla två år från utfärdandet. För ungdomar som inte har fyllt 18 år bör uppställas krav på årlig läkarundersökning. Det kravet finns i internationella arbetsorganisationens (ILO) konvention nr 16 om läkarundersökning av unga sjömän. Om giltighetstiden för ett intyg går ut medan fartyget är till sjöss eller i hamn där läkare med behörighet att utfärda intyg inte finns, skall enligt förslaget befälhavaren se till att sjömannen genomgår läkarundersökning i första hamn där så kan ske. Underlåter befälhavaren detta, skall han kunna dömas till böter enligt 54 §.

Giltigt läkarintyg skall liksom f. n. företes vid inskrivning i sjömansregistret och vid påmönstring. Skyldighet att underkasta sig regelbundna läkarundersökningar bör gälla för den som är skyldig att mönstra. Det samma bör gälla för den som påmönstras frivilligt enligt 13 § och har befattning ombord.

För att avhjälpa de olägenheter som angavs i socialstyrelsens skrivelse i augusti 1976 är det nödvändigt att flera läkare får behörighet att utfärda läkarintyg. Det är då inte möjligt att kräva att läkaren har erfarenhet av sjöfolks arbetsförhållanden. Beteckningen sjömansläkare bör därför ändras till läkare.

Kravet på årlig lungundersökning i 15 § mönstringsförordningen föreslås utgå. Förslaget är föranlett av rekommendationer från socialstyrelsen om återhållsamhet med användningen av röntgen- och skärmbildsundersökning i hälsokontrollerande syfte med hänsyn till de strålrisker patienten utsätts för. Styrelsen har — trots att sjömännen får anses utgöra en riskgrupp i vad avser lungtuberkulos — funnit det lämpligt med en tvåårsintervall mellan undersökningarna.

Den gällande ordningen i 45 § mönstringsförordningen, enligt vilken sjömansläkare, som finner att sjöman på grund av sitt hälsotillstånd är

olämplig att utöva sjömansyrket, ofördröjligen skall göra anmälan där-
om till sjömansnämnden, har kritiserats starkt under översynen. Kriti-
ken avser dels att läkarens anmälningsskyldighet är obligatorisk, dels att
anmälan skall göras till sjömansnämnden. Det är främst socialstyrelsen
som har kritiserat den obligatoriska anmälningsskyldigheten. Styrelsen
har framhållit att denna är oförenlig med den relation läkare—patient
som bör råda vid undersökningen av sjömannen. Det har också fram-
hållits att sjömansläkare i stor utsträckning inte tillämpar bestämmelsen.
Vid överläggningarna har enighet uppnåtts om att obligatoriet bör tas
bort och ersättas av en möjlighet för läkare att göra anmälan. Sådan
bör göras framför allt när sjöman lider av allvarlig psykisk sjukdom
eller visar tydliga tecken på alkohol- eller narkotikamissbruk. Kritiken
mot att anmälan skall göras till sjömansnämnden har kommit främst från
de ombordanställdas organisationer. Dessa har framhållit att sjömans-
nämnden huvudsakligen sysslar med disciplinära bestraffningar och att
det därför framstår som olämpligt att sjömän med mindre gott hälso-
tillstånd riskerar att sammanblandas med dem som har uppträtt olämp-
ligt. En lämplig lösning på problemet anses vara att anmälan görs till
sjöfartsverket. När anmälan har gjorts skall verket underrätta sjömans-
förmedlingar och mönstringsförrättare härom.

Vid översynen har också föreslagits ett antal ändringar i mönstrings-
förordningen av huvudsakligen formell eller redaktionell karaktär. I
detta avseende vill jag framhålla följande.

I 1 och 53 §§ har uttrycket "svensk konsul" bytts ut mot "svensk ut-
landsmyndighet" resp. "mönstringsbehörig utlandsmyndighet". Detta
hänger samman med att utlandsmyndighet numera är det vedertagna
begreppet i fråga om svensk utlandsrepresentation. Sålunda talas i för-
ordningen (1976: 785) med instruktion om handläggning av sjöfarts-
ärenden vid utlandsrepresentationen genomgående om utlandsmyndig-
het som handläggare av ärenden. I 4 § har ordet "förmyndare" bytts ut
mot "vårdnadshavare", vilket bättre återspeglar regleringen i 6 kap. 4 §
föräldrabalken. I 41 § har första och tredje styckena tagits bort. Dessa
bestämmelser fyller inte längre någon funktion sedan begreppet "års-
pass" har tagits bort ur tullagstiftningen. Det nuvarande andra stycket
i samma paragraf måste formuleras om med hänsyn till de ändringar
som år 1973 (prop. 1973: 42, LU 22, rskr 272, SFS 1973: 1064) gjordes
i fråga om registreringsplikt för skepp i sjölagen (1891: 35 s. 1, ändrad
senast 1978: 136). Enligt nu gällande regler skall svenskt skepp — var-
med förstås fartyg vars skrov har en största längd av minst tolv meter
och en största bredd av minst fyra meter — vara infört i skeppsregistret.
Denna bestämmelse passar inte i mönstringsförordningen. I stället bör
regeln om tullklarering avse svenskt handelsfartyg med en nettodräktig-
het av 20 registerton eller mera samt svenskt handelsfartyg där på-
mönstring har skett enligt 13 § mönstringsförordningen. I 49 § föreslås

ett bemyndigande för regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer att meddela närmare föreskrifter om läkarundersökning av sjömän och om läkarintyg. Häri inbegrips givetvis även befogenhet att uppställa de hälsokrav som behövs. Bemyndigandet innefattar också rätt att föreskriva eller medge undantag från förordningen i sådana frågor. I 53 § har centrala folkbokförings- och uppborädsnämnden ersatts med riksskatteverket sedan nämnden har gått upp i verket.

Under översynsarbetet har beaktats innehållet i ILO-konventionerna nr 16 och 73, vilka båda handlar om läkarundersökning av sjömän.

Efter samråd med statsrådet Lindahl ansluter jag mig för egen del till de föreslagna ändringarna och förordar att de genomförs. De nya reglerna blir i viss mån av provisorisk karaktär, eftersom mönstringsförordningen bör bli föremål för en genomgripande översyn. Jag vill i detta sammanhang erinra om den framställning härom som arbetsmarknadsstyrelsen och sjöfartsverket har gett in. Liknande överväganden hade redan tidigare gjorts i kommunikationsdepartementet och det är bekant för mig att parterna på sjöarbetsmarknaden också önskar en översyn av regleringen i mönstringsförordningen.

Upplysningsvis vill jag nämna att jag senare avser att föreslå regeringen att läkarintyg för sjöfolk i Sverige får utfärdas av den som är behörig att utöva läkaryrket. Utomlands skall läkarintyg få utfärdas av läkare som har utsetts av chefen för utrikesdepartementet.

Lagförslaget bör genomföras med verkan från den 1 juli 1979.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att antaga inom kommunikationsdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i förordningen (1961: 87) om registrering och mönstring av sjömän (mönstringsförordningen).

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga det förslag som föredraganden har lagt fram.

